

Színésznő „kettős szerepben”

Pogány Judit politikáról, színházról és önmagáról

Pogány Juditról — ő is így tartja — megoszlik a közönség véleménye. Sokan rajonganak érte, mások — finomán szólva — nehezen viselik a személyiségét, a játéktílusát. A szakma megítélése már egyértelműbb; kitüntetések és díjak is jelzik, hogy elismerik. Tény: szuggesztív és meghatározó, tehetséges színésze a kaposvári Csiky Gergely Színháznak.

Pogány Juditnak — mint a kaposvári önkormányzat képviselőjének — immár közéleti tevékenységével is esélye lesz a megmérettetésre. Hogy ebbéli „szerepét” hogyan értékeli majd a közvélemény, azt még nem tudni. Mindenesetre a színész-politikus arra törekszik, hogy a megyeszékhely megelégedésére és a nagy hírű kaposvári színház javára tegyen. Ő így vall minderről:

„Eörsi hatott rám”

Elsősorban színész vagyok, de régóta politizálok. Az SZDSZ-be 1988 végén léptem be, akkor már legális szervezet volt, bár adóztak még veszélyhelyzetek. Egy pillanatig nem volt kétséges, hogy őket választom. Hallgattam budapesti ügyvivőiket és programjukat: erősödött a vonzódásom hozzájuk. A döntő hatást mégis színházunk dramaturgia, Eörsi

István író tette rám. Beszélgetéseink során fogalmazódott meg egyértelműen: köztük szeretnék lenni.

Önkormányzati képviselőként eddig két ülésen vettem részt, a színház csupán Kaposvár megyei jogú várossá nyilvánítása kapcsán került szóba, így sok még a kétség. A színházi évadnyitó társulati ülésen Babarczy László igazgató elmondta, hogy csak januárig tudja pontosan tervezni az évadot, a jövő év kétséges: ki lesz a színház gazdája, kitől kapjuk a fizetést. Most tehát nagy a felelősségem, bár egyelőre csak „harci állásba” helyezkedtem. Tudom, hogy Kaposvárnak filléres gondjai vannak, de a színház országos ügy. Nem szabad, hogy lehetetlenné váljon a társulat, szétzilálódjon a nagy múltú színház.

„Igazságot oszt a Pogány!”

Mindig hajlamom volt a politizálásra. 1956-ban két liter tejtérj küldtek el a nevelőszüleim Budapestre. Egy tömeg mellett mentem el, és láttam, hogy orosz katonák puskatussal verik a tüntető egyetemistákat. Akkor voltam 12 éves és egyetlen fegyverem a nálam levő két liter tej, amit a katonákra locsoltam. Gyerekként

nem lehettem meggyőződött politikai döntéseim, csak ösztönösen ráéreztem: ha egyetemistákat ütnek, az igazságtalan. A legelső lázadásaim tehát gyermekkoromban voltak.

Most például a legnagyobb szomorúsággal és döbbenettel tapasztalom, hogy ismét előkerült a szó, hogy „zsidó”. Azért mondom csak így, mert nem szeretem a „zsidótémát”. A „zsidózást” és egyéb kifejezéseit roppant utálok. Bármikor, amikor ez a szó akármilyen előjellel is elkezd „közeledni” a fogalomban. Tehát gyermekkoromtól kezdve volt bennem egy iszonyú lázadás minden kisebbség, vagy a legelső rétegeket becsmérő jelzők ellen. A környezetem ismerte az általam igazságtalannak vélt hirtelen felcsattanásaimat. Zsámbéki Gábor még Kaposváron volt, és hozzá indultam egy előadás után a lakásán tartott társulati beszélgetésre. Útközben láttam, hogy egy üzemi bálból hazafelé tartó család nagyon hangoskodott az utcán. Kétéves kisgyerekek kéredeztek fel apja ölébe de ő elkezdte rángatni a gyereket szinte tunkolta az aszfaltba és ordított. Ilyen helyzetben nem tudok csöndben maradni: elkezdtem az apával kiabálni. A nyitott ablakon Zsámbéki Gábor meghallotta, hogy ordibálok az utcán, és nála levő kollégáknak csak annyit mondott: „A Pogány igazságot oszt valahol”. Pillanatok alatt kint volt az utcán és látatlanban melém állt. Tehát így ismertek meg, talán megmosolyogtak, de szeretettel elfogadtak.

Gyermekkor: „örületes emlékek”

Minden összefüggésben van a gyerekekkel. Nagyon szélsőséges volt a családi háttér. Apám mérnök volt. Mivel sok mindenhez értett, jól élhettünk volna, de politikailag zűrös volt a helyzete. Ezért először börtönviselt ember lett belőle, aztán később is hátrányos helyzetű. Nehezen tudott elhelyezkedni. A családunk egyre lejjebb csúszott. Egy kezdeti boldog gyermekkorból indult az életem, aztán fokozatosan el kellett adnunk mindent. Emlékszem, volt amikor a bútorokkal fűtöttünk, aztán amikor az sem volt, könyvek következtek... Apám munkája miatt egyre többet voltunk külön, anyám nehezen bírta ezt az állapotot és inni kezdett. Aztán apám meghalt, egyedül maradtunk a bátyámmal, mert édesanyám kórházba került. Volt egy erdélyi nevelőnőnk, aki ma is velünk él. Ővé volt a család felügyelete, és amióta az eszemet tudom, minden helyzetben ő segített bennünket, aztán a nevelő-

sünk is fokozatosan rá maradt. Szóval örületes emlékek maradtak a gyermekkorból, és tudom, ha egyáltalán valamilyen színész vagyok, akkor ezekből élek. Színészi játékomban ezeket az emlékeket, érzelmeket használom.

MÁV-nevelőotthonokban tanultam: Kaposváron és Békéscsabán. Itt is ihletetlen élmények értek. Szerencsém volt, mert rendkívül jó tanárokkal ismerkedhettem meg, akiket szerettem és ez óriási dolog.

Titkon, a színház közelében

Már egészen kicsi gyermekkoromban szerettem színházat játszani, és nem nőttem ki ezt az érzést. Vágyakoztam az „eljárás” élményére. Ahogyan egyre tárgyilagosabb kamaszlánnyá váltam, láttam külső adottságaimat, tehát próbáltam eltitkolni ezt az érzést. A „világ felé” orvosnak, jogásznak, matematikusnak, árvaházi nevelőnőnek készültem. Azért nem emlegettem a színészetet, mert kis növésű, jelentéktelen külsejű gyerek voltam: nem lehetett feltételezni, hogy belőlem színész lehet. Bár dramatizáltam ifjúsági regényeket és játszottam is, mégis később jött felszínre a pálya utáni éhség, s a felbátorodás. Mindez a békéscsabai intézeti életem alatt történt. Bennem az empátiakészség volt erős. Tudtam, ha már a természetem nem jutalmazott meg se szépséggel, se ideális női alkattal, akkor ezt az átélőképességemmel ellensúlyozhatom, ha színész leszek. Jeles érettségi után jelentkeztem a színművészeti főiskolára, természetesen nem vettek fel, amit akkor el is fogadtam. Többféle munkahelyem volt: a kaposmérői állomásfőnökség, a közúti üzemi vállalat, majd a bíróság. Munka után a színházpark mellett vezetett hazafelé az utam, ott bóklásztam este nyolcig. Azt se tudtam, hogy merre forduljak az emberek elől, hogy ne lássák: bögök. Föltűnt bennem sok régi álmom... Aztán 1965-ben a *Ki Mit Tud?*-on nagy sikerünk volt a kaposvári amatőr irodalmi színpaddal és a színház akkori vezetőinek Gárdonyi „Ida regénye” című előadásához szükség volt intézeti kislányokra. Meghallgattak és szerződtettek segédszínészeknek. Ekkor voltam 21 éves. Nagyon boldog voltam, hihetetlen mennyiséget éltem, mintha a napnak nem 24 órája lett volna.

Sikersorozat — szélsőséges véleményekkel

Miért e megosztottság?

Mindig hajlamom volt a csicsérgésre és pöntyögésre. Kialakult bennem egy plusz affektáció — így biztosítottam a környezetemet arról, hogy jól vagyok. Akit nem a saját szülei nevelnek, úgy érzi hálásabbnak kell lenni a környezetének. Az első benyomások — ezek a „felhangok” — a nézőben erősen megmaradnak és utána hiába játszom másképp, az eredeti „kép” rögzül. A filmrendezők sokszor úgy osztottak rám szerepet, hogy használnom kellett ezeket a felhangokat. *Ács János* a színházunk rendezője volt az első, aki így instruált: „sötétebb tónusú figurát szeretnék látni”.

Ez a *Marat halálában* volt és az egész személyiségemnek szólt. A nagyközönség engem gyermekszerepekből ismer, de a pályám 90 százaléka drámákban,

Fotó: Lang Róbert

mellett már segédrendező is lehettem. 1968-ban szerződött ide Zsámbéki Gábor, akinek valóban volt „reagesszáma” az én színpadlóimra. Ő volt az, aki az operettekben a karból „kiszúrt”, és szerepet osztott rám.

Az első ilyen szerepben — ami senki nem vágyott a társulattól — a *Várj, amíg sötét lesz* című angol krimiben egy tíz év körüli, tüskés lelkű, szemüveges kislányt alakítottam. Ez volt a nagy kitörés.

Rumliban és boldogan

Kaposváron ismerkedtünk meg Robival (*Koltai Róberttel*). Eleinte csak barátok voltunk, aztán amikor ő Pécsre szerződött, és elkezdtünk „külön élni”, akkor lett egyre komolyabb a dolog. Még Pécsen volt szerződésben, amikor összeházasodtunk, 1971-ben. 1972 nyarán megszületett a gyermekünk. Kezdetben nem volt könnyű, mert öten éltünk együtt kis lakásban. Egész életünk döbbenetes rumliban telt, és mégis mindig nagyon-nagyon boldogok voltunk, mert sokat dolgoztunk. Fiunk most Jeruzsálemben tanul, egyetemen. Gáborral mindig fantasztikus kapcsolatban voltunk, amely baráti és őszinte. Soha nem kellett félnünk attól, hogy átver, ezért morzsányi bizalmatlanság sincs bennünk. Most henteente egyszer beszélünk telefonon és nagyon hiányzik. Féljük, az ottani bonyolult politikai viszonyok miatt, de rábíztuk a döntést, hogy meddig marad ott. Most éppen minden idegszálam Jeruzsálemben van.

Lejegyezte: Varga Zsolt

